

Тараа хөй болган тудум, Төрээн чурт байлак болур

Тараажыларның чарыжы

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ, ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАРИ!

1925 чылда
үздөшкөнгө

1966 ч.
АВГУСТ
25
ЧЕТВЕРГ
№ 200 (6531).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөз 2 көп.

„БИСТИҢ КИИРИП ТУРАР ҮЛҮҮВҮС ОЛ...“

Репортаж

Тракторлар-биле кара дээс кылдыр чардырып каан дөлгөм хову-жуктун дал ортузун агартыр шүгүмөд каан дөг эленинниң оруктан хап орташ, бичежек тейгеш кырынга үнүп келириниске. «Бөк-Тей» совхозтун бирги трактор-хову бригаданын турлаа кестүү келди. Баштай жуурашканымыс эштен-не бригаданын айтырып алгаш, эске механизаторлар-биле кады оон дүштөп турган черинге челе бердивас. Бегден хараа-иштин ужурун чүгээлээш бригаданын ажал-иштин дугайында чүгү чүгээлээш болур силер, Иван Михайлович! — деп, айтырдым.

— Билбес эвес силер, бистиң совхоз күрүгө дугаар кызыл-тастың пазаны республикада бир дугаар чедириниң күсүдүп, пландан ажыр ам-дээ 1000 тоннамы күрүгө шыгжамырыңа кириренин шийирткен болбай. Бо дээрге колдуу-да-ла бистериң — бо бригаданын тараажыларынның үлүү-дүр. Бригада тараа кезиндегине август 9-та ба-за-ла бир дугаар кирген. Эске ийи бригадалар-амызында тараа кезиндегине чоруулары турар. Бо коллективтин деңгээлинде 1604 гектар кызыл-таст бар. Баштай бышкан тараа-биле шалы кестирип тургустунда өскөдөр-биле кээр өйү четкен. 9 комбайн-биле дөрт кестириптир чоруткан, сөөктү күннерге чедир 1200 гектар-ларын тараазын чидирит чок ажаап алышкан, гектар шөлдөн-не ортума-биле 10 центнер дүжүтү алыныс. Махтаным чүгү дээр, бистиң оолар шынап-ла сак-гыр дая бажындан эгелээш паратын имир дүжүкчө чедир «каргыраалды» кээр өрлөр-де болбай. Тос комбайн үш-үш аргаткан кылдыр үстүңкө, аразында чарыштыг ажал-дап турар болгаш темпийс ыттын бооп тур—дөөш, бригадир өш Ра-зин уламчылай-ыр.

№ 12 АТА-дан мында 8 машина бар. Олар бункери долган комбайн-лардан тарааны үрүрүп алгаш шүүт-ла Кызылдың сайгарыла ба-заныңа чедирип турар. Бо күннерге чедир оларның тараазында багай чү-ве болбаан. Тарааны шыгжамыж-че чедирер-биле кезип алырының а-разында үзүктелешкен, комбайн-лар ажаа тургустунунары база бо-байн турар. Кандыг-бир чыдааган-дан комбайн үрели бээрге, бистиң мастер-эликчилеринис Александр Назаров биле Николай Бакин олар дөраан-на чылаштып туралар.

Уаң дүртү ийи километр ажыг хире дөлгөм шөлдө өтүмүш мундуг-ла көчүтү чаагай деп болбас тарааны бөлүлгөшп алган кестирип турар комбайнларга челе бердивас. Болу-ну олдурун туруп алган, чиге-де бургунаар хереп алгаш, комбайн-рун-биле ол-бо башкарып чорган кара шырайлыг арже үчүткис эш Ситик айткан, мында дей-дир: — Бистиң шобанамыс Михаил Салзан бо-ла болбай. Комбайнер стажы үш чыл ажыг, дүжүт ажаап алышкы-нының эгеленден бо күннерге чедир хүнүн-не 10,5 гектар кестирер нор-мазын ажыг күсүлени келгеш, 130 ажал гектарны кестиргенер. Ол дараазындагы Салзантын чаржып турар эш Николай Шикин ол-дур. База-ла эжинден дүдүк чок көргү-зүлгү киж.

Сүрүштүр чорган сөөктү ийи ком-байн доктаадыптыр деп иш-дө-ригиске тургустун. Салзан бе, Шикин бе дээр кайгы-даа ытлабас, чүгүлештири агарар, карактары кылаңнаар кылдыр бүткүр боттары кара доврак аларган эрлер ком-байнларындан дүшкөш, катканын-паан, бистиң чанымыска кылаңта-жып келдилер.

— Бригаданың ийгилиг брига-да-биле чарыштып чүве, оларга аштыр-бас дээш биче-дээ кады болза тура

дүжериң каража сактыр улус болдур бис ийин — деп, бирээш баштаган-ды. Салданга айттыг бүртүзү саат чок хараа-иштинис, оолдар бистид-биле чүгээш оой ыңай уламчылаан.

— Эрткен хонуктарда ышкып таарымчалыг хүнер моон сонгаар болдур болза, сылта тараанын кези-деан бүтүн чартык недела хире үр-гүлчүлээр. Мыа чыткан 180 гектар черин ам бир үш хонук эртсе шы-пардырыптар боор бис. Бистиң а-ргаттың-кежигүнериниң хей ке-ли бо сезонда алган хүлээлгелерин күсүдүр чыгай берген улус. Брига-даның аргаттар аразында шилчир Кызыл ышкыны сөөктү беш хонук-тун түнелешке бистиң аргаттар ал-ган. Чүгүл ол ышкыны салбас дээш эвес, кижиг бүртүзү сезонда алган со-циалист хүлээлгелерин ылаңыла кү-сүдүр дээш туржуп турар бис—деп, мурнакчы аргаттын башкыны Ва-силь Терентьев таймырды.

Шынап-ла совхозтун бо брига-данын ажал-чорулгазы белик дө-неде тургустунган. Кижиг бүртү-зүн сорулгазы богуна билингер. Аргат бургунаа түс-түс автома-шиналар бижылаткылар. Ажаап алышкыны үзүлгө тараанын чиди-рин болдурбас дээш бо талаа-биле үш кижиг составтыг тусай ком-плексины тургустун. Тарааны бөлүгө-жиг ажаап турары бар чедириниң-вериниң көл ажаа ол. Ам үеде совхоз-тун бүтү тараажыларын кол со-рулгазын чаа дүжүт ажаап алыш-кынын дүргө дооары болур.

В. МОЛЬБИ.

ЧУРУНТА: мурнакчы комбайн-лер Н. Шикин биле М. Салзан тараа шөлдөндө.

Фото автортун.

Баштайгы хүннер

ШАГААН-АРЫГ. Улуг-Хем район-нун колхозтары болгаш совхозтары тараа ажаап алышкының кидин тууду эгелеп кирипкен.

«Бүш-ажылың хосту» колхоз-тун тараажылары августун 19-та аралы кезиниңкче 2 комбайнны киригеш, оон бээр чоруту 9 комбайн-ны кезилдесе шүүт кирипкен. 240 ажал гектар арбайны үш комбайн-биле ахтылап кестирген. Колхоз бо чы-ле ахтылап кестирген. Колхоз бо чы-ле тараа култураларының гектар санындан ортума-биле 9,4 центнер дүжүтү өстүрүп алыныс. Хүлээлгө бола, ам ап турары оон хей болуп турар. Ылангы Бай-Дагын тараа шөлдөн 38 гектар сулаңыга са са-нындан 23 центнер дүжүт ажаап ал-дынган. Аңгылап ажаап алышкы-ның баштайгы хүннеринде комбайн-лер аразында чарыштын бирги чери Кыргыс Сеиди-оол эгелэн. Ол үеде 20 гектар черин тараазын кестирер норманы 28,3 га чедир кү-сүдүп турар болгаш ам нити-де-биле 113,4 га черин тараазын ажааган.

Часкы тарытаны чогуур дууса-да, белик арготелитик денелге чо-руткан, районун эске ажал-агы-ларындан дээр дүжүтү өстүрүп ал-гашы тараажыларын чоргалары болуп турар. Олар күрүгө 100 тон-нада ажааш эвес тарааны сазар дээ-

нин 1000 тоннага ажыр күсүдүр деп хүлээген.

Жанов аттыг колхозтун ажал-ишчилери дүжүт ажаап алышкыны-че база-ла сорулук кирипкен. Чо-дурал салбырынның механизаторлары хурамы болуп өрткен. Ажаа бри-гадир-агроном өш Семерек, дүрүд-галыг комбайнер өш Уйуу-Кара олар техникамын камныг болгаш ажалыг эдилээр, ажаап алышкы-ны чидирит чокка болгаш дүргө темпийг чорутар дугайында бесеза-ны кылып бергелен.

Оон уламы-биле механизаторлар аразында социалист чарыштын чалгыны күштелер берген. Эш Уйуу-Кара Чамбал боду маанаа хуула үл-гер-чижөөн көргүзүп, сезонда 600 гектар черин тараазын ажаап алы-рыг хүлээлгеш, Ийи-Тал салбырын-да комбайнер Василий Кечил-оолду чарышка кыйгырган. Ол колхозтун Арыг-Уузу бригаданыңа үш ажаа кызыл-тастың ажаап алышкыны-че киргеш, 187 га черде 807 цент-нер дүжүтү алган. Мында тараанын гектардан ортума дүжүтү 4—5 центнер болуп турар. Арыг-Уузу бригаданың теп тур-лаанда механизаторларын нити чурттар бажың орун-дөжөк-биле эки хандырыпкан. Столовая ажал-

дап турар. Кызыл булуң тургустун-ган. Ында механизаторларын соци-алист хүлээлгелери, норма ажыр күсүткенин дээш бээр немелде тале-верлерин дугайың дөптөскөн.

«УТКА 25 чылы» совхозтун тараа-жылары Ак-Тургунун Улуг-Ховулан 82 гектар арбайны кестирген, га бү-ртүзүлден ортума-биле 4 центнер дү-жүт алган. Арыскан салбырында дү-жүт ажаап алышкыны база-ла эге-лей берген.

«Улуг-Хая» совхозтун тараа шө-лдөн 560 гектар көк-тараа кестиген. Оон га санындан ортума дүжү-тү 3—4 центнер болуп турар.

«Найрал» совхозтун болгаш «Х Улуг хура» колхозтун ажал-ишчи-лери тараа ажаап алышкыныңче база-ла эгелеп кирипкенер.

Районун ажалың чоллары мал чедириниң белекелен чорутушкан, кайда-ла тараа бар болдур, ону чиди-рит чокка ажаап алды дээш күш-ажылың фронтке буту-ле күштерин угландырып турар.

Мал ажалының продуктуларын бүдүрерин болгаш белекелерин улам көмүздүр талээде, малдын быжыг кең-сүдүн тургузар ужурут дээр-зин Жанов аттыг колхозтун ажал-ишчилери эки билди, ситен белекел-

Бистиң республиканың колхозтары болгаш совхозтары дүжүт ажаап алышкының темпийерин улам дүргөдөй турар. Хей-хей черлерде дүжүт эрткен чылдан чаагай болган. Бо хүннерде ылангы Таңды, Маа-Хем, Улуг-Хем районнарың тараажылары ажаап алышкыныңе калбас-биле кирген. «Нөк-Тей» совхозтун ажал-ишчилери күрүгө кызыл-таст сазар пазаны күсүдүрүш, ам пландан ажыр дүжаап турар.

СЭКП-ниң XXIII съездиниң шийитилери ажалчы чонун, ылангы ка-дээ ишчилерин ортузунга политиктиг болгаш күш-ажылың көдүрүш-күнүг улам кайныттырган. Ол байдал чар болгаш мал ажалын улам ыңай хөгжүдөр талазы-биле социалист чарышты калбартырыңа чаагай сал-дары чедире.

Ынчаарга мал ажалының продуктуларын бүдүрериниң болгаш белек-елериниң база малдыг продуктулар чорун бедирериниң талазы-биле со-циалист чарышты бо чылдың бирги чартында Чөөн Сибирь зоназын-га бирги черин ээлзэн дээш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тин шилчир Кызыл туугун бистиң республикага тыескан чорук социалист чарыштын бисте улам калбарып турарының херечизи-дир.

Дүжүт ажаап алышкының чедирерин чорудары болгаш тарааны күрүгө пландан ажыр сазары дээш Бүгү-россияның социалист чары-ны чарлаттыңан болбай. Ол чарыш бистиң республикага база кирип эге-лэн. Бо талазы-биле бисте кандыг хемчеглерин боттандырып турарың?

Маңаа хамыткың мурнунда Таңды районда «Революцияның чалбы-ны» колхозтун комбайнерлериниң Тываның бүтү комбайнерлериниң кый-гырын айтыр херек. Ону нөдөзүн ажал-ишчилери изи-биле дөткөп тур-рар дээрзин Маа-Хемден болгаш Чөөн-Хемчиктен нөдөзлөр херечилеп тур-рар. Чоокта чаа «Тилеке» совхозтун ажал-ишчилери РСФСР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тин социалист чарыш дугайында дөнтаалы-биле танышкан, чаа бедиткен хүлээлгелерин боттарыңа алган. Ажаа үндөшлөш, совхозта парток, ажалчыны камнотки, дирекция чери бригадалар аразында шилчир Кызыл туугун, ышкыларын чаа нөдөс-лөрин, шайал системаны ажаллап кылган. Ол нөдөслөр дүжаар ажал-дын түнелдерин бригаданың иштинге хүн бүрдү, а бригадалар аразыңа — беш хонгаш-ла үндүрер. Хүн бүрдө түнел турар чорук механизатор-нуң ажалын улуг дүзүлгө: эки азы чөтпөс ажалдааны дөраан билдине бээр, мурнакчылар болгаш хондуп туралар база илерээр, ыңчангаш дараа-зында хунда канчар ажалдарың дугайында түнелдир оон кылып болур аргалыг.

Чаа дөктаал дүжаар социалист чарышты организастар талазы-биле ажалдар Бик-Хем болгаш Улуг-Хем база эске-дээ районнарда иделкилг эгелеп турар. Бо үеде ол дөнтаалы кааа ажал-ишчилерге таныштырар ажал массалы-биле калбарган. Ындыг болжол социалист чарыш рес-публиканың ажал-агыларынга моон мурнунда-даа чоруп турган болгай. Чижээ, мал чедириниң белекелериниң түлү үезинде «Зелен», «Менегей» совхозтарга болгаш эске-дээ ажал-агыларга социалист чарыш массалыг калбарган турган. Мынчангаш ол болгаш эске-дээ ажал-агыларда партия, профсоюз организацилары социалист чарыштын ол алба-рышкынын быжыгылашкан, ам ону улам массалыг, дөштүг болдурары дээш демисеңир умжурлуг.

Дүжүт ажаап алышкының үезинде чарыштын кол организастыг кү-

жүн курлавыларны эң долузу-биле ажаллаар, гектар чар бүрүзүндөн чи-дирит чокка, хей продуктуны алыр, өң-биле кады темпийн көшкөтпө-зынче угландырган турар умжурлуг. Чарыш болза нити дээш кижиг бүрүзүң харысалганын бедир, оларын аргаларын болгаш билгилерин улам улуу-биле ажалга көргүзүп күчүлүг быра болур дээрзин утпас херек.

Социалист чарышка материалдыг болгаш моральдыг иди берини-кинерин шыны-биле дүштүрери эргежон чугула. Чарышка тилекчилер-ни материал болгаш мораль талазы-биле дөткөдөрүн хемчеглерин практи-кэ үргүлчү байыдып турар. Бо талазы-биле, чижээ, Улуг-Хем районда Жданов аттыг колхозтун ап ирээли. Ында комбайнер кижиниң ажаап алышкыныга шынар-дээ, темп-дээ талазы-биле чедириниң ажалдааны дээш, ылангы баштайгы шалыңчы өн хонукта оларның ажал теледирин чүс хуу көвүдөдөр төлөп бээр, а дараазындагы 10 хонукта — бешен хуу немей төлөзүн шийитилер. Оң-биле кады хүндүлүг бижитер-биле, туңтар, ышкылар-биле мактаары, мурнакчыларын көргүзүп самбырала-рыңа кирири, хэйнү мурнун мактаары дээш, эске-дээ моральдыг иди бериниңкинериниң хемчеглерин база көргүзүл. Бо эки практиканы эске-дээ ажал-агылар ажаллаар болза чогуур.

Ажалга амдызында бедик көргүзүңү чедип ап шыдааң турар, чарыштын ыңдыг кириңкилеринче онза кичээлгеңи салыр. Оларны мур-накчыларын дөңгөлөг чедир көдүрүп тургаш, нити көдүрүлүүшүнү чедип алыры — чарыштын бөттүг болурунун кол нөдөзү ол. Партия комитеттериниң, профсоюз организациларының сорулгазы — массаның бо патриоттук шийиңкилерин удурунун дүрүлгөлгөңи анализтеп көрүп, ону бүгү ажал-агыларга сазал чокка негдөдөр болур.

Чарышка азу барымаалаар чоруп турбас умжурлуг. Ол болза массаның чогадыңчы херээ болганда, өң дузазы-биле нөдөзүн ажал-ишчилерин күрүгөңи мурнунга хүлээлгелерин чүгө долдур эвес, харын ажыр кү-сүдүр дээш демиселе көдүрер. Чамдык черлерге бо талазы-биле чөтпөс-териниң база турганын айтыр херек. Чижээ, мал чедириниң белекелерин чө-рулгалгазында Улуг-Хем районда «Найрал» совхозтун чамдык черле-ринге чарыштын түнелдерин чогуур өйүндө үндүрбей бээр, ону эрчө-гөйлөп эрттир чүдүлөр турган. Мындай байдалдан «Менегей» совхозтун чамдык бригадаларыңа база тургулаан. Ол чөтпөс-териниң нөдөзү дээш партия, профсоюз, комсомол организацилары хүн бүрү сагыш салыр херек.

Чарышты удурунда кол чүүл — организастыг болгаш масса-поли-тиктиг ажалды бедик дөңгөлөг тургузары, хүлээлгелерин канчар күсү-дүп турарын дөнтаалыг контролдары, бүдүрүлгө болгаш култура-амы-дырал талазы-биле кааа ажал-ишчилерге таарымчалыг байдалды тургу-зары, мурнакчы дүрүлгалдарын негдөдөр болур дээрзин утпас умжур-луг. Бо дээрге партия, профсоюз, комсомол организациларының чиги-не херээ-дир.

Чонук инициативаны калбартырыңа күчүлүг чөтсөн — социалист чарыштын туугун республиканың кааа черлеринге улам бедик көдүрүп тургаш, Төрзүн чуртувустун мурнунга алдыңан хүлээлгелерин төлөтүп күсүдүп шыдаар бис дээрзинге чигинип турбас. Ынчангаш республика-ның район, колхоз, совхоз бүрүзү чарлаан социалист чарыштын нөдө-лөрин күсүдүп тургаш, ол туңтарны чедип алыр дээш улуг күмөңиш-киниң ажалдаар умжурлуг.

Чурттун ховуларындан медээлер

Чурттун чөөн талаа тараалаң черлеринден чаагай дүжүт күрүгөңиң тараа шыжаар чер-леринче үзүктөл чок кирип турар.

ССР Зыялениң Төп статистика эргелели-ниң август 20-деги дыңкадың дүжаар алы-га, чурттун колхозтары болгаш совхозтары ку-курузаны санаага, 82 МИЛЛИОН 930 МҮН ГЕКТАРЫН ТАРААЗЫН БОЛГАН ТАРАА-БОБЫ КУЛТУРАЛАРЫН КЕСКЕН. ОЛ ДЭЭРГЕ ТАРААЛАРЫН 71 ХУУЗУ БО-ЛУП ТУРАР. 72 МИЛЛИОН 500 МҮН ГЕК-ТАРЫН ТАРААЗЫН БАСТЫРЫП АЛГАН.

Кукуруза ажаап алышкының ийи түлүк хүннери келген. Ону 6,5 миллион гектардан ажаап алган. РСФСР-ниң, Украинаның, Бело-руссияның ажал-агылары ден-дөңгөлөгө ды-

раарын доозуп турар. Ол ажалдар Прибалти-каның республикаларында кидин тулук.

Чуртта конопла тарылгаларының бештиң бир кезин ажаап алган. Бахчи культура-лар-ны ажаап алыры калбарып турар. Хөөң ажаап алырының үези келген. Сөөкчөлдөр база дүжүт ажаап алырының кырында кел-ген.

Совет чурттун тараажылары эрткен чылдар-га бодараа, келер чылдың дүжүдүкүн дуга-йында онза сагыш салып турар. Күзүн чажып тарыыр кызыл-тасты, көк-тарааны, арбайны 8,4 миллион гектарда тараан. Чуртта 15,4 ми-лион гектар аңгыс черлерни аңдарган. Ол дээрге планның 14 хуузу болуп турар. (СЭТА).

Кайызын-даа катый

САРЫГ-СӨП. (Телефон-биле). Районун «Кайы-агын» ажал-агын бүдүрүтү эргелелиниң кол зоотехниги Григорий Петрович Лелюкту август 24-те дамчытканы болза, август 23-ке чедир эргелелин ажал-агынлар 2295 га черин тараа кул-тураларын кестирген, оон 1985 гектар бастырган. Бо хүнге чедир эргелелин ажал ажал-агынлары 4614 центнер тарааны күрүгө дүжааган. «Октябрь 30 чылы» колхозтун тараажылары ажаап алышкының пазаның чорутуп тур-рар. Олар чүгө, август 23-түн хүнүнде бээр 100 ажал га черин тараазын ажаап алган. Районун ажал-агынларының шанында 1600 тонна чаа тараа турдунган.

Тараа-биле кады, эргелел мал чедириниң белекелен үр-гүлчүлөп турар. Август 23-ке чедир ситен белекелер пазы 48,6 хуу четкен. Бо талазы-биле «Октябрь 14 чылы», «Ок-тябрь 30 чылы», «Буртуна» колхозтар пазаны 56—65 хуу күсүдүп, эске ажал-агынлар мурнал турар. «Октябрь 30 чылы» колхоз силос салышкыны эгелэн. Мыа 5 ком-байн агрегаттары доктаамап ажаллап, ол пазаны 8,9 хуу чедир берген.

Чумизаны ситен кылдыр

Таңды районун «Ре-волюцияны чалбы-ны» колхозунун ситен-чидер август 23-ке че-дир 600 тонна ситенин белекелен. Бо ажалга Босиф Дашкеевичге башташкан Морочевка бригаданы, Александр Сергеевич башташкан колхозтун төп сүт-ба-раан фермазының кол-лектив эки түнелдер-рар.

Силосташкында

Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» совхозтун ажал-ишчиле-рин малга хоолулуг кукуруза-ның ногаан массазындан силос салырын организастыг эгелэн. Арыг-Бажының № 1 салбырын-да 5, Хайыракананың № 3 сал-бырында 3 кукуруза комбайн-нары ажаллап турар.

Арыг-Бажының сүт-бараан фермазыңче хээндөктөөн куку-рузаның ногаан массазын сөөрткен автомашиналар чаа-гай үнгөн кукуруза шөлдүндө үзүктөл чок майнажып турар-лар. Ында механизаторлар каш-ла хонукта 123 гектар ку-курузаны кестирип, 240 ажал тонна силосту салганнар.

Комбайнер Кызыл-оол, тра-ктористер Кертк-оол, Маадыр-оол, Дондүлап, Допуй-оол, Сю-рюн-оол олар хүн нормазын ажыр күсүдүп, мурнакчылар болуп турарлар.

О. ТАВАА.

Чурукчунун блокнотундан

Бригадир далайын хондун.

Тываның ховуларының алдын тарааны.

Комбайнерлер немээл чедиринде В. ВОЛЧЕНКОНУН чуртаң чуруттары.

КОММУНИСТИҢ БЕДИК АДЫН САГЫР

Коммунист инициалды калбаа-бизе тургузуу турар уеде коммунист-партиянын ролу канчаар-даа аз-жок белин турар. Оң-биле холбош-тыр, партия ажилыга буту комму-нистерни кижилегин улам кал-бартырынып чутулазын СЭКП-нин XX, XXII болгаш XXIII съездилери онзалап демтегден.

Партия организациаларынын ажи-лыга партияны активти кижилегин-дери бир хевир, болза, партияга хузаа алышкыны дугайында материалдарын болгаш коммунистер-нин хузаа керектерин баш бурунгар-хынап көөрүнү комиссияларын тур-гузуу турары болур. Эң-не баштай-малык комиссияларын СЭКП ТК-нын 1960 чылдың декабрь 15-те үндүр-гөн чыгымдарына кайра Москва, Ле-нинград хоорайларына болгаш Мос-ква областкы партия райкомнары-нын база хооромнарына чыны-га тургуза кылдыр тургузулаан.

Ол комиссияларын сорулгалары болза партияга кижигүөр болгаш кижигүөр кандидаттар хузаа алыр дугайында партия аге организациа-ларынын доктаалдарын, партияны чу-румуну үрөөн коммунистерин хузаа керектерин база хузаа алыр хемчегин чашкыраатканын дугайында комму-нистерниң дохулааларын баш бурун-гаар хынап көргөш, хооромуну азы

райкомнуң бирөөсүна чогуу сава-ды кийери деп, ол доктаалда айты-кан. Хооромуну, райкомнуң бирөөсү партия аге организациаларынын бо айтыргалар талазы-биле доктаал-дын бадылаарла, ук комиссиянын са-валын база барымдаалап көөр. Комис-сиянын составы 15 кижиден эртпес болгаш оларын партия хооромуну, райкомунун бирөөсү бадылаар ужу-руг деп айткан.

Шенелде кылдыр тургускан ол ко-миссиялар амдырал кырынга улау ажиактын, партия организациа-ларына уелдиг дуза көргүскенин ба-рымдаалап, СЭКП ТК 1962 чылдың январь 11-де доктаал үндүргөш, республикаларын, компартияларын, тей комитеттерин, партиянын крайкомнарына болгаш обкомна-рына чыгарып.

СЭКП Кызыл хооромуну чыны-га тургускан штаттагы дашкаар парт-комиссия болуун ажилын партия Төп Комитетинин үстүндө айткан доктаалын удурулга болдуруу турар. Комиссиянын составын шын ишлеп алырынга улау кичээгенин салган. Партия ажилы-биле таныш, боттары коммунистерин хузаа алыр чок, чоң-чон хузаа алыр баш бурун-гаар хузаа алыр, хооруну комму-

нистерни комиссияны кижигүөр-дери шилин алган. Оларын аразын-да үр үеде партия ажилына чорал-ган эштер П. Л. Маслов, М. С. Салчак, Ю. М. Тамзай, А. П. Копылов, Н. В. Ошенинко, П. С. Раздобров болгаш ескелер-даа бар.

Комиссия колдууна неделя са-нында бир удаа хураалдар. Ол ху-раалдарга партия хооромуну пар-тияны-организация ажилын уду-руу турар секретары С. М. Булаки болгаш ержилдистин ажилдакчы-лары үгүлүчү кирип турар.

Партия организациаларына док-таал барып, мында коллективтерин амдыралын таныштыр турар ол эш-терин кижилегин комиссиянын ажилына улау дузалык болуун практика көргүскөн.

Партиянын хузаа алыр хузаа алышкыны — оңа чутуга айткан. Хоорайын партия аге организациа-лары партия кижигүөрүнү кандидат-тарына мурнак ажилчыларын, куш-ажалын интеллигенциянын тө-лөктери — башкыларын, экилерин, инженер-техникти ажилдакчылар-нын колданы кирип ап турар. Ол эш-тер — болуун коллективтерин ат-талары мурнак кижилер. Партия комиссиянын кижигүөрүн билди-ринишкн киргендерин боттары-биле болгаш оларын хузаа алыр ду-

гайында партия аге организациа-ларынын доктаалдары-биле кичээт-диг таныштыр делген. Ол эштерин хузаа алыр хузаа алышкыны комиссиянын савалын хооромуну бирөөсү күшүгү болдуруу бадылап турар.

Бандидатка азы кижигүөгө кирер дээрнер чогуу документтерин — билдиринишкени, ажиактын, рекомен-дацияларын кайы хире шын кыл-ганын база кичээтдиг хынап көрүп турар бис. Ол чүл дээр, чамдык партияны стажы рекомендацыйа бээр чептес коммунистер рекоменда-ция бээр бээр таварышталарын чок болдуруу даш мичалар кылдыр турар. Оң айтса, чамдык чеге калы ажи-лынын айы-биле, демги эшти чыл хузаа алыр билбес кижилер рекоменда-ция берип чутулар база бар. Партияга кирерин чутулар партия-нын Уставын, Программанын кайы хире билгирин, хей-ининин ажи-лынын оларын кижилегин, бүтү-рүлгө болгаш өг-бүлөсүн ажи-чынын парткомиссия база өөренип ко-руу турар.

Коммунистерин хузаа керектерин көөрү комиссиянын ажилында бир кол черин ээлеп турар, чүе дие, партиянын чурум-сагылазын үрей бээр кижигүөр болгаш кижигүөгө кандидаттар хоорайын партия орга-низациаында ам-даа бар. Коммуни-

терин хузаа керектерин, ук комму-нистер партиянын чурумун үрей-диг таныштыр чыгараан ханымы-биле тодаргайлаарын, херек бурунун кичээтдиги-биле көөрү оралдажып турар бис.

Хузаа керектерин үнү келер чыгалааларын азы-буру. 1965 чылда чурум үрөөн чамдык комму-нистерин хузаа керектерин комис-сиянын савалын хооромуну бирөөсү күшүгү болдуруу бадылап турар бис. Ол чүл дээр, чамдык партияны стажы рекомендацыйа бээр чептес коммунистер рекоменда-ция бээр бээр таварышталарын чок болдуруу даш мичалар кылдыр турар. Оң айтса, чамдык чеге калы ажи-лынын айы-биле, демги эшти чыл хузаа алыр билбес кижилер рекоменда-ция берип чутулар база бар. Партияга кирерин чутулар партия-нын Уставын, Программанын кайы хире билгирин, хей-ининин ажи-лынын оларын кижилегин, бүтү-рүлгө болгаш өг-бүлөсүн ажи-чынын парткомиссия база өөренип ко-руу турар.

Коммунистерин хузаа керектерин көөрү комиссиянын ажилында бир кол черин ээлеп турар, чүе дие, партиянын чурум-сагылазын үрей бээр кижигүөр болгаш кижигүөгө кандидаттар хоорайын партия орга-низациаында ам-даа бар. Коммуни-

терин хузаа керектерин, ук комму-нистер партиянын чурумун үрей-диг таныштыр чыгараан ханымы-биле тодаргайлаарын, херек бурунун кичээтдиги-биле көөрү оралдажып турар бис.

Хузаа керектерин үнү келер чыгалааларын азы-буру. 1965 чылда чурум үрөөн чамдык комму-нистерин хузаа керектерин комис-сиянын савалын хооромуну бирөөсү күшүгү болдуруу бадылап турар бис. Ол чүл дээр, чамдык партияны стажы рекомендацыйа бээр чептес коммунистер рекоменда-ция бээр бээр таварышталарын чок болдуруу даш мичалар кылдыр турар. Оң айтса, чамдык чеге калы ажи-лынын айы-биле, демги эшти чыл хузаа алыр билбес кижилер рекоменда-ция берип чутулар база бар. Партияга кирерин чутулар партия-нын Уставын, Программанын кайы хире билгирин, хей-ининин ажи-лынын оларын кижилегин, бүтү-рүлгө болгаш өг-бүлөсүн ажи-чынын парткомиссия база өөренип ко-руу турар.

Коммунистерин хузаа керектерин көөрү комиссиянын ажилында бир кол черин ээлеп турар, чүе дие, партиянын чурум-сагылазын үрей бээр кижигүөр болгаш кижигүөгө кандидаттар хоорайын партия орга-низациаында ам-даа бар. Коммуни-

терин хузаа керектерин, ук комму-нистер партиянын чурумун үрей-диг таныштыр чыгараан ханымы-биле тодаргайлаарын, херек бурунун кичээтдиги-биле көөрү оралдажып турар бис.

Хузаа керектерин үнү келер чыгалааларын азы-буру. 1965 чылда чурум үрөөн чамдык комму-нистерин хузаа керектерин комис-сиянын савалын хооромуну бирөөсү күшүгү болдуруу бадылап турар бис. Ол чүл дээр, чамдык партияны стажы рекомендацыйа бээр чептес коммунистер рекоменда-ция бээр бээр таварышталарын чок болдуруу даш мичалар кылдыр турар. Оң айтса, чамдык чеге калы ажи-лынын айы-биле, демги эшти чыл хузаа алыр билбес кижилер рекоменда-ция берип чутулар база бар. Партияга кирерин чутулар партия-нын Уставын, Программанын кайы хире билгирин, хей-ининин ажи-лынын оларын кижилегин, бүтү-рүлгө болгаш өг-бүлөсүн ажи-чынын парткомиссия база өөренип ко-руу турар.

Коммунистерин хузаа керектерин көөрү комиссиянын ажилында бир кол черин ээлеп турар, чүе дие, партиянын чурум-сагылазын үрей бээр кижигүөр болгаш кижигүөгө кандидаттар хоорайын партия орга-низациаында ам-даа бар. Коммуни-

Сайгарылга баазасында

Кызылдын сайгарылга баазаны бо чылын чаа дү-жүтү хузаа алыр хузаа алыр мурнукузундан дээр беле-тенген. Мында бар эриг тараа складтарыннан аң-гыда, амгы үеңи чаа херекселдер биле дерит-тинген 3000 тонна ажит тараа кирер 4 чаа скла-ды бо чылын бир дугаар-ла ажитгалга кийрген. Элеэн хей кижиниң хол-биле кылыр ажилын со-луп турар тараа дүжүрер механизмдерин бааза де-вискээринде тургускан.

Устүндө чурукта: шак-та 32 тонна тараа бүдү-рүкчүлүг кургалып ары-лаар башыа. Бо башыа бүдүрүкчүлүгүнүн тала-зы-биле баазада ам бар 4 тараа кургалыкчыла-рын солуп болур. Чаа башыаның агрегаттарын болгаш механизмдерин чүгө дөрт кижиле башка-рып турар.

Баазада амдызында хоорай чогуунун совхозу, кургунге кызыл-тас ду-жаар планын күүседип-кен «Көк-Тейден» та-

Фотолар И. МИЛОНОВУУ.

раа кээп турар болгаш чаа башыа хей тараа ке-лирин манап турар.

Адаанда чурукта: даш-тырдаан келген тараа ху-заа алыр хузаа алыр тала-зы-биле Гая Широкова, На-дежда Сизова олар бот-тарынын хузаа алыр тер-гини эки күүседип турар.

Хузаа алышкыны үзүк-теги бээр аразында бо кыстар, улаустун адап ту-рары капитал көөрүрүнү кырынга үнө бергеш, та-раа чүдүргөн машиналар кайын кел чоруурун хай-гааран тургулаарлар.

КИРИП МООРЛАҢАР

Чап чаа доулап, чутайлаан класс-тар, оларын иштине септеп буудаш, оларын белин кылдыр чыккай салып каан парталар кижиниң сепки-лиң өртүп көөр. Чыгалаа хоорайын №1 школасына бо чыгып септеп-диг батай эвес чоруттуган. Школа-ның бүтү класстары, интернаттын хамык өрөөндөрүн шүтүтүп чутай-лап, буудаш, септаларын септеш, шилдерин кылдыр чуп каапкан. Күрүңе хандырылганын кирер уруу-ларын чурттаар интернаттарына фундаментилен цементлен чаарт-кан.

Септегени мичалар кылдып доо-заның башкылар биле ажилчылар коллективин директор эш Орозак, ажил-агыл эргелекчиси эш Буулар эки удурун дээрн илдеп. Дирек-торун хузаа алыр күүседип турар Людмила Кузнецовна Ефремова ми-чалар чуталаан.

Септегени дооскан бис, чүңү канчаар кылганымысты болдуар эс-терип туу боор. Силер, Бугун класс-тарын шимделген доозар бис, дээр-тэ интернаттын өрөөндөрүн орун-данын дериң четчелерин доозар бис. Оң «Кирип моорлаңар, уруулар!» деп чоргалар-биле чалап болур бис.

Олар урууларын школасын интер-наттың чоргалар-биле чалап бо-лурлар. Школасы бо чылын чаа өө-рөдиге чыгып белектеринде чам-дык, эвеш-биче-даа бол, чаарткыч боолдарын үндүргөн өөрүнүчү. Чыжаа, тон азыр чор дугайында ай-тырып кайы-даа школага таарымча-лыг кылдыр шипирлеттинмейн кел-ген. Оран-сава чедиптөөндө тускай өрөөн алыштары болушмас. Илгир өрөөн анылаткыча берсе-даа, аңаа ажилдар кижиниң штат баугаар көр-бөн. Илгиргаш тоннарын классын кайы-бир ханааның азыптар турган. Илгиргаш бо школасын башкылары бо чылын септепте үзүндө класс бу-рутуңге тон азыр шкафтарын ханада туудуштур кылганнар. Ам өөреникчи

бүтүрү тонун эгинчигешке кедиргеш, шкаф иштине азып каар. Амы-ше-дер, култуурлук болурунун негеле-лерин ол бүтүр ханымылар турар. Оң аңгыда, математика, химия кабинет-теринин кургуз материалдарын шипиргаш шкаф-кабинеттерин база класстарын дөрүңе ханымын дүр-гаар кылдып дээр.

Школасы, интернатты чаа өө-рөдиге чыгып белектеринде актив-ти киришкен кижилер дугайында бистин айтырымыска ханымы кыл-дыр элээн хей башкыларын, өөреник-чилерин адап, оларга тус-туугаа чо-гуу характеристикаын берди. Баш-кылардан: Валентина Дендиг-оол, Зоя Монгуш, Бичел Сат, ажилчы-лардан: аштакчылар Кара-кыс Оң-дар, Дүктүр Монгуш, айт ажаакчызы Седен-Дамбаа Монгуш, чыгачынык Адыл-Херел Сат база оон-даа есе-лерин дугайында сепкил ханымын-кыны-биле чуталаан.

Кабинеттер дерителген база со-нуургалдымыс.

Мен физик кижиле болганымда физика кабинетинин дугайы чута-лап көрөй — дидир.

Дерит дээр-даа чүу боорун аан. Даныда ады кирип турар чүу-хө чүу-хө бар-ла боор-дур, а херек кы-рында ажиллап четче херексел чок боор-дур. Оон-да 20 хире ам-перметр, вольтметрлер турган болза, эки-ле-дир ийин. Өөрөдиге ажил-лаар хире эске илгир кылганын херекселдер бисте чок. Бар амперметр, вольтметрлер буудуруга ажилла-рып кылдыр кылган, өөрөдиге ажиллап кылдыр кылган. Чамдык аңгы-аңгы приборларын кескети кел-ген болуулар. Ол кескети аңгы-аңгы херекселдерин болганда, оларын чамдык херексел кылдыр четчелеп ажиллаары болушмас. Кескети бу-дун-даа болза, оларын аңгы-аңгы школарга чоруткулукан болганда, ол херек кырында ажиллап дег херекселдерин техниктиң паспорт чок-

ка чорудар чорук оларын база-ла ажиллап чок болууру турар. Өө-рөдиге херекселдер талары чорудар ол дугайында оңа кичээтдиге салаа эки. Бо чылын бистик школасын па-бинеттери чаа херекселдерин, кургу-з материалдарын чап чоруткан. Илгир четтес бадылап саныска, школасы өөреникчилер хузаа алы-рында белин ийин — деп, Ефремова түнөөдү.

Районуну школасынын чаа өө-рөдиге чыгып белектерин дугайында районо эргелекчиси Дала-оол Аккайыч Монгуш мынча диди:

Бистик шипиргашыс чаа өө-рөдиге чыгып барык-даа белек. Барык-да дээринин ужуру чүгөд дие, хузаа алышкыны комиссия школарда спорт, география шале-ринин чамдык чедир кылганын чүдүлдери дугайында негелед үн-дүргөн. Ону кыска хузаада чедир кылганын ажилдары ам-даа чоруп турар.

Чыгалаа хоорайын 1, 2, 3 дугаар, Хайыраканын Теве-Ханымы, Хорум-Данымы, Ак-Даштын, Хер-Тайганын школарын болгаш Сүт-Аксынын тус-кай школасы мурнуку чылдарга бо-лаарга эки белектеринген. Хайыра-кан школасы чачыла баугаар бо чы-лын база капитал септеп чокка ду-жааткыч турган. Сүт-Аксына шко-ласынын чаа даш чурар башыны ту-тунган. Ак-Дашта физика, химия ка-бинеттери бо чылын чаа дериттинген. Хер-Тайгада школасын, интернаттын фундаментилен бүтүр чаарткан.

Хорум-Дыга школа башкынын кырыштын солган. Школа иштине чаа стилдерин кылган. Илгир-даа болза, Чыраа-Бажы ортукма шко-ласын (директору эш Мандык), Ийме сес чыл школасын (директору тур-ган Оңдар Адыл-оол) чаа өөрөдиге чыгып белектели куду шынарыг болган.

С. ПАВУ,
«Шынык» корреспондентин.

ЧУГУЛА АЙТЫРЫГ

Өкпе азырын-биле, мылаңгы оон сөөк-чүс хевирлер-биле демиселди шыгдан тура тускай ажилдап кыл-ган система-биле чорудуу келгенин-ден элээн чедипкинер чедип ады-нган.

Ам хунут айтырымга туберку-лезит өкчөдө дашкаар хевирле-че халдаашкын тургустууна келген. Ол сорулга-биле бистин республика-да элээн шипинел ажилдары — эки-негелги шын организациалар, азыр кижилерин шүтүтүп бугу тала-би-ле өөренип көөрү чоруттуган, мы-чангаш ол азыргы хевирлерин чокку 1,5-2 чылдарга узуулаан турарын чедип алыр демчелдер кыл-дыган.

Туберкулезит өкчөдө дашкаар хевирлер-биле демиселди күштелди-

рер дугайында айтырыга экилерин республика конференция бол-дуун ажилын тургустаткан. Аңаа азы-буру темаларга илеткелдерин таныш-биле чуталаан көргөн.

Республиканың калык камгалап организациаларын мурнука сорулга болза културга болгаш бугу экилеге ажилдакчыларын илпектейгир кы-жиге-биле туберкулез-биле кады оң өскө хевирлерин узуулаар ажи-ды күштелдирин чорутары, чоңуң халдаашкын азырты удуу шыды-мын тургузары, өкпе азырыннын баш-тайгы аге хевирлер-биле азырыннар-га школа назымы четчелеринин болгаш школасын санитар-кадык-чылыга тускай алыр чедеринин чет-киин калбартып, аңаа урууларын мырнын каң-кадык болтуге чедир

экилерин чедип алыр болур. Ол ишкыш республикага вакциналар бригадазын тургузары, кымыл крест интеледип болгаш санитар-чыры-дымшык Бажыны туберкулез-биле демисел талазы-биле калыкшыла болгаш баш удуу хемчегер ажилда-рып тодаргай кылдып, бүдүрүлгө, кол-хоо, совхоз, чуртаакчылыг чер, хоорай бүтүрүңге санитар активчилерин белектерин организациалары чутула.

Кандыг-даа азырын экилер, оңу үндөөн-биле узуулаарыга таарымчалыг байдалын тургузары эрге-жок чутулаа дер чүе билдирген. Бо талазы-биле коммунисттерин ту-дун-септепте эргелеп болгаш еске-даа тууду организациалары мракта четтес ажилдап келген. Чыжеке Балгазын санитарийин ийи көр-

пустун туудун ала-чайгаарлаашкы-нын агымныче салып кийргенн ай-тыр-ла четир. Мында кижиле күжү чедиптес (чугаа 3 кижиле), оларга акша төлөдирин оодалашкыны-биле берип келген. Ажилын шынары куду, бугу-де тууду материалдары ажилы чедип чыдып, оларга болгаш канализация системаларын чорут-пайн турары элдеп.

Конференциянын ажилынын түп-нелинин чутуга чүдү болза тубер-кулезит өкпе азырыннан дашкаар хевирлер-биле демиселди шиптедип алыр хузаа алыр хузаа алышкыны ажилынын чаа хевирлерин органи-заастары, бугу-де шипинел болгаш экилеге ажилдарын шыгымы кон-рольга тургузары, хей-инини орга-низациаларын хараа тууду хемчег-лерин ажилдап кылдыр болур.

А. МАХРОВ,
Медицина эртемдеринин кандидаты.

Республикада мал ажылының продуктуларының садып алышкыны (1966 чылдың август 20-ге чедир хуу-биле)

РАЙОННАР	ЭТ	СҮТ	ДУН
Эрэн	69,3	44,8	78,3
Таяды	44,4	79,9	102,0
Бий-Хем	42,3	85,3	121,1
Тес-Хем	37,7	65,3	79,1
Улуг-Хем	37,0	76,7	103,0
Барыны-Хемчик	34,4	76,4	76,5
Баз-Хем	29,8	71,7	103,2
Чөөн-Хемчик	27,9	73,5	88,1
Току	26,8	52,2	84,4
Бай-Тайга	20,2	63,3	70,7
Өвүр	18,1	75,9	71,6
Кызыл хоорсовет	48,4	79,1	70,0
Республика инитизи-биле	36,2	75,7	88,8
Эртин чылдың бо өйде турганы	28,5	72,1	84,4

Коммунист дугайында чугаа

Амгы-Чыргакы биле Улуг-Чыргакының эгелээн бажы Тар-бачыны деп, хоруштарың тас тайгага Дамчай Тармаласкыны-ның кара ады алынып конууч сактап өргөн. Арт кырыңче өрө-төш, кыргыңчы сепкил-сагымы арай дүңдөр берген. Буура негел-ли дег тайгааның эргинде өскөн бугулар оон удуу негел-ли, мыаар диктирелээр-даа, «Дамашаа» хормон-тур. Чыг-лактарың чер бекч чок, тас тай-гага чаа берсе халап болуру деп ол болганын, Саяк-Кара экинин билдирген билгенин, сугузуу кыл-гырадыр дайыгылаан, чедипкен.

Арт кырыңче удуу орда, дик-тирелген догу-даа шипегей-тип-де негелген. Эрген бажы мын-кып борбак аң удуу өтү-сигенин, тайгааны чалап ууштерин эжор-гоа чокка салып шала-ла эгелзев.

ДАМАЧ

Дамчай адындан дүшкөш, со-дуулар болгаш жуураалдар, ча-галар дигалар кара таалымды дериткендеп дүжүрүп алган. Чоок-кавыда чагалыг мыш ха-ман чок, оон-даа почта сугатар хире какаан даш, хениг куй бе-ли чок. Оң ийи чыл иштинеде малчыларга почтачылан келеш, чоңуң чыгылазын четчел-бүрү чедирин келген кырган почтачм-ур-даа болганнар. Чүу-даа болза, почта курга болур ужураут!

Ужең ады чыл иштинеде чуру-пун дүжунга кадалаан келгенин, берге үелерде сепкилди сергелди, сорукут кирип чоруу партия билдиги, ол дегерс чеге малап шыгалаан, өскө бүтү үнелит чү-дүн чыгас кедер тон-биле шуг-дан алгаш, адурункан. Бүтү-де чүе шипегейин, улай-улай кы-зынап, чымырадыр диктирер

турда чер бекчи сиртдейип тур-гануң. Почтачынны ачылыг оңу-нун Саяк-Кара экинин чыныгы шипчеш-даа дийейн турупкан. Диктирелген чымыр ур-даа болган. Чоору адым эгелзев. Дамчай прей айттыпкан, оруун үндөөн-биле узуулаарыга таарымчалыг байдалын тургузары эрге-жок чутулаа дер чүе билдирген. Бо талазы-биле коммунисттерин ту-дун-септепте эргелеп болгаш еске-даа тууду организациалары мракта четтес ажилдап келген. Чыжеке Балгазын санитарийин ийи көр-

сени бөгүн адым чедеш-биле угу-нун алгаш деп, малчынын сени баа-ла чымыл хузаа алыр-биле, улау өөрүшү-биле эң-не күзүңгө азым кылдыр хузаа алыр бол-гай.

Хем бажы күсүк шынар кирип, хойжаар шиптеп көчүп эгел-зев. Илгиргаш-даа чылгааларда аалдар кой, бола мал калыпты-рып бурун. Дамчай Тармаласкы анык шиптер каларымыс комму-нист Донтак Мадыр-оолдун азынга чоруп чедип келген. Малчынын хоочун почтачын улау хузаа алыр-биле уткуп ал-ганнар. Ооңу «Шынык», «Шынык аныктары» солундарын чыгып чыгара ушту бергеш, бугу-де совхоз товуңду оолу болушкуну-нун дугайын шалап оран ара-амында кыскамыл хевир бер-ген. Кырган почтачм малчынын

га 12 чыл ажыр мынчаар бараан болуп келген. Оң иштине-биле үн хойжау бергалааларда, ийи сүт-бараан фермаларында 70 хире малчын өг-бүлөлөргө почта чедирин, чоңуң амылдарын, не-геледирин «Чыраа-Бажы» хо-содуру удурутукуларынга, тус-кай эртемдеринин чедирин ту-рар.

Дамчай Тармаласкы бир эвес дегелгип дескиндир шуут-ла аян-чорук кылган болза, ам чер бөмбүрзөө-лаа долганган чадыас — деп, малчынын хоор-ең чокка чуталаангы турарлар.

Кырган кийи-дир, ажи-то-лу хей, бай-шылаалыг, чүгө-ле пеккилаан, диктирелген өрбөс пр-м? — дег берген турары-даа бар.

Назымы улау, бунжиги прей.

О, Дамчай прей «бунжиг сөөктү» кижилеринин бирөөсү болгай-аан — суг-суг дигилген. Чыргакынын хоочун кижилери — Дамчайнын үе-сегелери бо-ла хөөрешин оруулар. «Кыргакы кысымын, чоңуңге чөгөткөң деп улаустуң чуугаам дег эвес, Дамчай прей ам севен хар чоок-шулаан даа болза, анык оолдар

дег чик эгетанын, ханы сыгыр-ларын-даа бол, арны агаарга өңүр кылдыр додуккан, шырай чамык, хөгүдү.

Улуг Ленна башкынын пар-тиянын кижигүөгү болганын өөрүп, аңаа чалгыналган, асы-гып киктиг арат-ла болгай мен. Күш-шыдалым, күзө-соруум ам-даа четчир. Чеден чылдарын даа ажыр чуртаалыма, ажилдап, намыным херөө дош хениг-даа бол, хейге дузалыг ажил кылкыс-сар мен — деп, Дамчай Тарма-ласкы коммунистерин хураалынга чуталаан. Коммунист бо-лак адын, оңу түзүлгөсүн Чы-раа-Бажынын баштайгы комму-нистерин бирөөсү Дамчай Тар-маласкы Ооржак чок мыңаар билгип, күзүсүлп чоруу.

Ооржак Дамчай 1890 чылда адым малчын өг-бүлөгө туртуган. Эртин чүс чылдың сөөлү чылдарында, амгы чүс чылдың эгелзевде эрге-шолоо чок, азы-тургунги Тыныны көрүп чоранын ол калжы-даа утпас. Чүгө үжөө амык харлап чораша, эрге-шолоо даш демисел деп чүгөсүн шы-нын ол билп, Октябрь револю-

циянын, Ленинниң дугайын кижилерден дыңнаар. Оң амы-дыралында өң-не ас-кеңигет дие — 1930 чылдың июль ай бо-ган. Ону ТАРП-нын кижигүөгү хузаа алган. Ол-да стажы-биле ам СЭКП-ниң кенжигүөгү болуп чорууру бо. Ооржак Дамчай үжөн чылдарга арбан дара-лап, дайын үзүндө Чыраа-Ба-жына нам үрүн дегален тур-ган. Кохоо тургузушкунуңуң, ам совхозтун хоочун кижиле денсөөдөр Ооржак Дамчай ком-мунистерин одурунда ам-даа төлөтпиг ажилдап чоруу.

Чылдар, чылдар... Кижиле олар-ны эсептейн, амдыралдык чүткешкенин оон эртер арга бар эвес. Оч чылдарга өөрүшү-даа, мыңаар-даа тургулаан. Дамчай-нын эртен орду улау болгон дегелген. Чыргакынын чөү хоо-чун коммунист Дамчайнын кезе-де күзүңгө адым, оңуңу бол-гаш адым деп ху

туроп берген. Албан черинин тууга материалдарын, ачытчы кучун бол-
гаш транспорттун болууга халаска
ажылап турган, чурттаар башкы-
нын чамыга хууда чыгар башкы
кылдыртп, башкынын чогууда де-
вискоер уулт чагайжылыга ажи-
лын чоруккан.

Партия организациы Смольни-
новтун четпестерин эдип алыр даш
алар ололалашкан. Улуттулга ил-
дыг джуметист чорутун ескерткен,
кажылерге эадек, сагыш човангыр
болурун сагындырарга, Смольнинов
ону херекке албайн келген.

Смольниновтун бо буту чурум чок
чутулдун барымдалаш, ону пар-
тия талазы-биле шыгын догукташ,
ажылындан ундурган, хамык чарыг-
даларын толуктен.

База бир чижек. № 12 АТА-нын
начальниг Яков Дмитриевич Ку-
менко ажалдакчыларга догун, ду-
жуметист, партия организациынын
херекке албас, кылбаан ажалдарын
кылган кылдыр неге отчот бижи-
ринге чамдык ажалдакчыларын ал-
бадар турган. Септелген машина-
ларын дурген кылмын неген, ажа
талазы-биле бергезешкинге тавар-
жып тур бис деп чалаачылар дилер
кылдыр, «акша хереленде, барып
оролант!» деп, догун харылаан.
Баштайгы бесде узинде Куменко
бурутуун шуут хулазевей, дарын
АТА-нын ажалдакчыларын «ара-
гачылар, чалгаалар силер, мзон шыг-
нын негеделин ачымдан АТА
амдырап турар-дыр» деп турган.
Куменковтун буту буруу ууге-

диглерин парткомиссиянын хуралы-
га илетерке, партиядан ундуринге
чедир айттыргын тургузуп келерге,
Куменко ам бурутуун минин, мзон
согтар мындыг чазыгларын чуте
болдурбас эвес, дарын мындыг четпес-
тер-биле шыгын демисежип чоруту
мен деп сазун берген. Куменкога
партия талазы-биле шыгын догунда
хулазевей, ажалдан ундурган.

Чамдыкта партия эге организациа-
зымы шитпирин халуу артур шыг-
гын деп керегеш, коммунистерге ху-
лазевей хемчеглерин чингидер укур
комиссиянын ажылынга база тургу-
лаан. Хоорайнын одалга хандыр-
газынын начальниг Л. И. Носов бол-
ганчол-ла арагалай бээр турган. Ол
кижиник херек кырында бурутуун
шыгын толаткаш, хемчег хулазевей-
нин орунга, чамдык коммунистер
болгаш кижигун эвес ажалдакчылар
Носовтун каш чыл мурунда кылган
чазыгларын кырынга азы-буру
неге мездерин немен алган, ол
коммунист олоон буруулаткан. Пар-
тия эге организациаын буту матери-
алдарын баугур хынал корейин, Но-
совтун партиядан болгаш ажалдан
ундурер дугайында шитпир хулаз
алган.

Парткомиссия Л. Носовтун херез-
биле танымаш, дагын хыналда чо-
рударын парткомиссиянын кижигун-
нери П. С. Раздобрев, М. Л. Мар-
тинова оларга дааскан. Ол эштер бу-
дургузини ажал-херез-биле таны-
жып, хей саным ажалдакчылар-биле
чугаалашкан, боттарынын хыналда-
зынын туделин коллективтин нити

хуралынга илеткен берген. Оон чуу
илерзинил даш, Носовтун арагалаш
турганьдан «ске «бурутулар» шин
эвес болган. Ону барымдалашкан, Но-
совка партия талазы-биле шыгын
догунда хулазевей дугайында комис-
сиянын саналын СЭКП хооркомунун
бюроу хевээр бадылаан. Ол чижек-
тик таварылгалар чамдык парторга-
низациаларга база тургулаан. Комму-
нистерин хууда херектерин кереге,
ажа ан-не хынамчалыг болуру, буту-
ле шын, ахтыг болгаш ахтыг эвес
байдаларын барымдалашкан чутул
дээрин бо устунде чижек ахтып ту-
рар-дыр.

Коммунистерин бир партия органи-
зациаында шитпирин дугайында
СЭКП ТК-нын Саавырын урозон, хем-
чег алдырткан коммунистер база бар.
Ону тодарткаш келерге, чамдыкта
штер ТК-нын Саавырын билбелдигин
ужурунда учеткан тумейн, болуун
тургулаан. Мындыг таварылга бол-
ганда, мзон согтар мындыг четпес-
терин болдурбас-биле, чурум урозон
штерин билгидирин сугарып чуту-
ла.

СЭКП ТК-нын Саавырын билер
хирезинде-ле, ону каржызы-биле
уреп турар коммунистер тургулаан.
Мындыг кижилерин хууда херезон
кереге, шыгын негеделин салыры
чутула. Улут-Хем районун «Най-
дал» совхозуна ажалдап турган
коммунист А. И. Веланин СЭКП рай-
комундан чепшорел чокка Кызылга
кежип келген, тутуга ажалдап ки-

рип алган. Мажа келген соонда, пар-
тия учедунга кирип албаан болгаш
10 ай иштинде партия дады-
вырын хавыртаан. Чурум урозонин
чыдалаанын таймырлар дээрге,
А. Веланин: «Кызылга келеримге,
чурттаар бажык бербейн, ынчангаш
далымар телезевей мен» деп, тоомча
чок харылаан. Мындыг «бадыкал»
дээрге партия эвес чорук деп са-
нааш, Веланин партиядан ундур-
ген.

Бо чижектер чуну коргузуп тура-
рыл дээрге, коммунистерин хууда
херектерин кереге орта буту тала-
биле хынамчалыг, оварымчалыг болу-
рун чутулаан ахтып турар-дыр.
Чамдык херектерин кылаачылар алды-
биле негеделин хыналдарын комис-
сиянын кижигуннери база чорудун
турар.

Бистик комиссиянын ажылын СЭКП
хооркомунун талазындан чутулду
сонутурап, ону ажылынга дузалажып
турар. Партиянын хулазевейне чаа
кижилер хулазевей алыр азы чурум
урозон коммунистерге партия эге
хулазевей дугайында комиссиянын
саналарын СЭКП хооркомунун бю-
роу барык шуптузун чутулду деп
бадылап турар.

Комиссиянын саналарын бюродан
чамдыкта ескертп таварылгалар ба-
за тургулаан. Чижээ, № 4 школанын
партия организациаын коммунист
Т. Е. Голованов кожа чурттап тура-
ры херезон кижини эгеткен даш,
партиядан ундурер деп шитпирлен.
Ол кижип бурутуун минин турарын
барымдалаш, парткомиссия ажа

шыгын догунда хулазевей деп са-
налган. Комиссиянын саналын хоор-
комуну бюроу ескертп шитпирлен.
Голованов партиядан ундурган. Ол
шын болган, чуте даш, чамдык мате-
риалдарын комиссия четче биле
турган илерез.

Хооркомун штаттан дашкаар
парткомиссиянын ажылы-биле
СЭКП ТК-нын чанында партия эге
контроль комитетинин инструктору
аш Горбачев танымаш. Бистик ажи-
мыстын туделин комиссиянын
хуралынга ол дыкнаш, увелит са-
налдарын берген.

Парткомиссияга ажылаары —
партия эге хулазевей дашка. Ону че-
дишкенин кууседир телезевей, комис-
сиянын кижигуннери бо ахтыртып ду-
гайында чогур литератураны ном-
чуп, дуржулааны солчуп, комиссия-
нын саналарын бюрга калчар кар-
генин чугаалашып, он чогур туде-
лид ундурер турар.

Комиссиянын ажылында ам-даа
четпестер барын демелгешкан,
бистик ажылымы хей ара-дуржула-
галар-биле мзон согтар улам ба-
мыр дээринге бузурер турар бис.
Ылагыма партия организациалары-
биле, партия эге болгаш хей
саным коммунистер-биле партко-
миссиянын аразында харылаанын
екижидери чутула. Олар бистик ажи-
мысыз дааныр улут куш болур
ужураут.

О. ТОЛГАР-ОЛ,
СЭКП Кызыл хооркомунун
штаттан дашкаар
парткомиссиянын даргазы.

Екатерина Александровна Жирнова Улут-Хем районун «УТКА 25
чылы» совхозта хей чыл иштинде хаан ажалачымы болуп ажалдап
турар. Оон мергешил чыл-чым-биле озу, он бодунде хаан оол-
дарынын негеделин деизин ургучу билип турар. Согууга уде ол респуб-
ликада эң дээр хаан ажалачымы болу берген. Чоокта чаа Екатерина
Александровна Совет чазак Ленин орден-биле шаңаан. Бо чуртукта
куш-ажылында ол муракчымын коргускен.

Фото А. ОСТАПЧУКОВ.

ТЫВА ӨӨРЕНИКЧИЛЕРГЕ ОРУС ДЫЛДЫ ӨӨРЕДИРИ

Орус дылды өөренип турар еске
нациянын кижини ону ийн аны
орук-биле өөренип болур: практика-
биле база школага өөренилге-биле.

Баштайгы өөренилге. Долган-
дыр турар кижилерин чугаалаш
догунда хулазевей, дарын
АТА-нын ажалдакчыларын «ара-
гачылар, чалгаалар силер, мзон шыг-
нын негеделин ачымдан АТА
амдырап турар-дыр» деп турган.
Куменковтун буту буруу ууге-

лы, онзагай байдалы чутул дээрге,
өөреникчилерин долгандыр турар ки-
жилер боттарынын тыза дылымга
чугаалашып турары болур. Ынчан-
гаш орус дылга ургучу-ле чугаалаш
турарынын аразын өөреникчилерге
чок бооп турар.

Бо талазы-биле бергезешкиннер
орус дылды өөренип алырынга тып-
тып көзүп турар. Ылангы көрөдө
тыза школаларда байдал мындыг.
Орус дылга чугаалашыры ында кол-
дунда-ла уруктар узинде болур бол-
ганда, уруктар угаан боозанын те-
розон дылымдан орус дылче шилчел-
тер берге, бодунам апаар. Чуте дээр-
ге ате класстарда буту эртемнерин
тыза дыл кырынга өөрелип турар
болгай. Орус чугааны уруктар чутул
45 минута дургузула дынаарлар.
Ынчангаш тыза уруктарын орус дыл-
га канчаар өөртөс екил деп айттыр
кончот берге. Мону чуте эртемге
узелгеш чорудуп болур.

Орус эвес школаларга орус дылды
өөрөдир чокка чедир-ле ийн азы,
ара-биле чорутуун келген: оула-
га-грамматиктиг болгаш дорт метод-
биле. Оула-га-грамматиктиг метод
буруу өөреникчилер орус дылды ме-
деделин-биле шилчелди алыр. Ын-
чангаш өөреникчилерин дылым бу-

гу-ле дурдунерин шилчелди алыр
негеттнер. Бир эвес өөреникчилер
дылым дурдунерин билер-ле болза,
практика кырынга ахтылаар ужу-
рул деп санап турган.

Херек кырында мынчаар өөредир
эки түнелди бербейн келген. Лекси-
каны, грамматиканы эки билер-даа
болза, өөреникчилер орус дылга чу-
гаалашып, боттарынын боданын иле-
редин шилчелди болулар. Олар кол-
дунда-ла билди алган дурдунерин
орус дылым тыза дылче азы тыза
дылым орус дылче оула-га-грамматика
ахтылап турарлар.

Дорт метод буруу орус дылга ты-
за өөреникчилерин өөредирге дараа-
зында байдалы тургузуп турар. Ын-
чангаш кичээлдерге чуте орус дыл кы-
рынга чугаалашып болгаш орус дыл
дугайында теоретиктиг билгилерин
өөреникчилерге берге. Оон орунга
өөреникчилерин орус чугааны дын-
наарынга, чугаалашырга өөредир.
Бо таварылгалар орус дылды өөре-
нип медеделин-биле эвес, ажаа өт-
тунушкун, шилчелди-биле боттарынын
туурар. Мынчаар өөренип алган чуту-
ла чамдыкларын быжыг эвес, доран ут-
тулдуру болгай.

Орус дылды өөренирини ушкуну
методу долушкан метод болур. Ынчан
уруктарын орус чугаага өөредир
дылым теориянын баш буртугаар
таныштырыр-биле боттарынын. Дыл-
дын теориянын чутул практика-
зынче шилчелди чугаалаш өөренири-
ни чамдыкларын чедип алырынга
ужу-дугулай. Ынчангаш орус дыл-
ды школага өөредирге теория кырынга
өөреникчилерин чедип алган билгилер-
лери орус дылды дурген болгаш ха-
ны билди алырынга дузалаар ужу-
рул. Орус дылды өөренип алыр чуту-
ла билгилерин чакчылар чокка
чедип алынаас.

Тыза школаларга орус дыл баш-
кылары өөреникчилерин орус дыл-
га номчуп, чугаалаш, билгилеринге кол
кичээлди салыр. Чугаалаш билгилерин
ге тыза өөреникчилерин канчаар
өөредир? Бирезде, өөредип турар
чутулду дугайында теоретиктиг
дылымдары өөреникчилерге бээр.
Ийне, чангыс ол-ла чуренин катап-
ташыкынын дузаны-биле чугаалашып
өөредир. Уште, орус дылга номчуп,
бижир болгаш чутул чамдыкларын-
га өөредир ахтыр.

О. ПЕТРАНОВА,
Кызылдың педучилищенин
башкысы.

О. АМАЯ-ООЛ.

Тудугжу болгаш бригадир

1937 чылда Бий-Хем кокуунун
Баян-Бол сумунага бир чаа школа
туттува берген. Амгы хоочун туду-
жу М. Доржу мынчалары ол школа-
нын идекпейлр тутуп доозушкан.
Туду ажылын оон кылып эгелзюн
уези ол. Тудугжу Баян-Болга еске-
даа тудуларын кылган.

Кур черин «Тилелге» совхозу-
нун азы-буру тудуларын ол каш
чылдар дургузунда тутуп келген.
Кур черин шилчелди алычыларын
нык турурун тудулар чыл
келген туду калбарган.

Эмелгенин, уруктар аслагын,
сидянын бажынарын, совхоз ажи-
лынарын чурттаар бажынарын, фер-
маларда мал кажаларын, хову ту-
лагарын, складдарын Мартын-оол
Улут-Хем совхозунга чажыныш-
паан дээр! Совхозта оон удуктар
туду бригадасы 7 чыл планын бир
чыл буруугаар кутседиккен. Брига-

дир бодунга онаашкан социалист
хулазевейин ургучу ажыр кууседип
турган. «Тыза АССР-ниң алдарыг
тудугжу» деп атты анаа тыныска-
нын таварылга эвес.

Алдын ужулгачы-биле хазеп би-
жээ хулазевей бижир-биле дур-
жулгалыг тудугжу, бригадир каш
уда шаңааткан. Оон бажыныш
хазында аска хулазевей бижир
совхоз бодуругузунин база бир му-
накымы ол дээрин херечилеп турар.
М. Даванын, М. Шылгаар-оолду, С.
Зекер-оолду болгаш Б. Эрвочутту, О.
Достак-оолду база О. Варымааны
туду ажылынга бригадир өөретен.

Бир эвес шуптузун санаар болза, ту-
дуг ажылынга оон өөретен кижилер
ий хей. Хей-интинин ажылынга
идеппейлр кирип турар, ол кээр
Советтик депутаты болгаш профес-
сел обкомунун кижигуну.

Кыш манаас

Беш чылдын баштайгы чымы —
1966 чылдын бирги чартында
Улут-Хем районун «Х Улут хура»
колхозунун хойжулары чамдык эки
көрүгүлгелерин чедип алган. Курне-
ге 38 тонна дук дужаар планын 40
тонна кылдыр куусеткен, малдын
чаш толунде улут хорамка болган.
Артелдин нийти хоо 30, хурагана-
ры — 8 коданарда чайлаган, ден-
галзюн эки.

Чамдык кадарчыларын куш-
амылы туду-тудулап болулаан.
Чижээ, Доржу чус баш төрүт хойдан
103 хураган алган. Экиннин, Дур-
буле, Сотам болгаш ескелер-даа
чус баш төрүт хойга онаштыр
90-90 хураганнарын өстүрүп ал-
ганнар. Бо кадарчылар кажаларын
септен, шитин коптарып, аштап ал-
ган, мал чеким белеткен турар.

Баштагыларын кышка уткуштур
чыгылап белеткээр талазы-биле
чамдык малчынар чад дургузуна
чутул-даа кылбаан мал эчилтерин
хыналдазында илерзюн. Экин Ойен-
оол Теректе, Ак-Халда болгаш еске-
даа черлерде кышталарын кажа-
ларынга эм чаштыраар даш чедо

бээрге, 4 кажаанын херечин казып
ундурбас, септелген кылдынаан
болган. Кышын уде малга таарым-
чалыг байдаларын тургузар даш
кадарчы буруу кышталарын амды-
гааштан хынал, кажаларын сеп-
телгенин чорудары, херечин коп-
тарып, аштап арылалар ам негет-
тинип келген.

Чамдык кадарчылар ситен кезип
белеткен алыр талазы-биле ажал
чорутпайн турар. Чижээ, Оттук-Лаш
бригаданын кадарчылары Чыргал-
оол, Кызыл-оол, Кызыл-Чыраал.
Чамдык болгаш ескелер-даа ситен
кезилдизинче ам-даа кирбозон. Мал-
тын өреге буруу 6 тонна ситенин
кезип белеткен алыр колхоз баш-
таар чери планнаш, кадарчы буру-
зупе берип каан турда-ла, кадарчы-
ларын хей нурууу ситен кезилде-
лине ам-даа кирбозон.

Кадарчыларын кезип белеткээр
ситени пландан дашкаар эвес, кол-
хозтун кезип белеткээр нийти ситен-
де дээрин кадарчы буруу ме-
дереп билгеш, мал ченинч белетке-
лине кирери чутула.

К. ОЙДУП-ООЛ.

ДАШТЫКЫЛА

Румынияда байырлап

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Август 23-те Бухарестте Август 23-тү шолу-
ге Румынияныг фашист дараалаш холосталынын 22 чыл болган ою-
га холбаштырган байырлады шериг парад ахтыкан.

Индилерде Румынияныг Коммунист партиянын болгаш РСР-ниң
чазанын удуручулары, наймасаалдыг хой-интинин телезевейчи-
ры, хей саным дашкыны аалчылар турган.

Шеригер эркен соонда ажалыч чоннарын чыскаалы эгелзюн.
Чыскаалчыларын тудуп алган чоруп турган хей саным плакаттары
болгаш транспарантылар улуусу эрге-чазыгыг чылдарынын иштин-
де рушын ажалыч чоннарын чедип алган улут чедипширлерин дугайында
хулазевей турар. Чыскаалчылар ак-дым социалист чурттаар,
дедешин коммунист болгаш ажалыч шилчелдизинге байр чедир.
Индилерде салып турган.

Румынияныг Коммунист партияныг, Румынияныг Социалист
Республиканыг, рушын улуска алар болдурган Иороздер салымшкы-
ны шолуу кырынга чамдылап турган.

ВДР-нин Даштыкы херектер министерствозунун медеглели

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамын Демократик Республиказынын Даш-
тыкы херектер министерствозу медеглел кылган, «Вьетнама дайынныг
соодаыры-биле» «азып чурттарынын човул хурамын» чымылар дугайында
Мунуу-Чоон Азия чурттарынын ассоциациянын (АСА-ымы)
мисстерлерин саналып буруу шалып турар.

ВНА агентствениг дамытканы ол медеглелде чугаалаш турары бо-
ла: «Мунуу-Чоон Азия чурттарынын ассоциацияны болгаш човул хурамын
ол кезинде империалистеринг агрессия политикамын херек кы-
рында чевез болуп турар деп чуте бугуеге билдирген» Вьетнам айма-
рында хамаарыштыр «кылдыг даш, АСА-ымы кижигуннери (Тайланд,
Филиппинер болгаш Малайзия) Каттышкан Штаттарын дайынныг бу-
рун-биле дегин турар деп, медеглелде медеглзюн.

ВДР-ниң чазанын чуте дур чутулдери вьетнам айттыргын шитпир-
лелзюн шын үдешин болур деп, ВДР-ниң Даштыкы херектер министр-
ствозу медеглел турар.

ВДР-НИН АГААРЫНГА АНДАРА АТНАН

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамын Демократик Республиказынын агаар-
ла халдаашкыга удуу камгалал-
дыг агаарынга ийн америк самолёт-
ту андара аткан. Тодартканын ме-
дзелер-биле алырга, август 7-де ба-

за бир америк самолётту андара ат-
кан болган деп, ВНА агентствел дил-
надып турар.
Мынчангаш Вьетнамын Демократик Республиказынын агаары-
га американнар 1,359 самолётун ми-
кыткан.

ИНТЕРВЕНТИЛЕРНИН ЧИДИРИН

Мунуу Вьетнамын Хосталга (Колумбия)
иштинин негеттери август 17-де
Данангыг мунуу-барымын талазы-
дыг адым километр ирак турган
америк полкту шилчелди дилди
халдаашкыны кылган. Патриоттар
300 америк солдаттарын чыскаалаш
ундурган. 38 бронетранспортерларын
урозон болгаш оок-челек складын

буза дашкыны. Оон андыга олар 4
мильон латр кирер илбир бекши
шылмаар чери өртеткен. Бо болза
улусту эжез негетчилерин ол
районга август айда агрессорларын
америк ийити улут тилелзюн бо-
ган.

(СЭТА).

БААЗАНЫ КАЛБАРТЫП ТУРАП

Тайланд парлаганын дыкнаш-
ны-биле алырга, АКШ беш аэро-
дромнарын алыгдар болгаш чазарты-
мын Тайландка саң-хө дуза-
ламчыны коргусерин шитпирлзюн.
Оон андыга Каттышкан Штаттар

чугула черлер-биле шериг-далай ба-
зын харылаштырар 131 километр
узуун дуртук демир орук тудууга
300 миллион түнүг херечини тып-
сыр деп турар.

(СЭТА).

И. Броз Титонун чугаазы

БЕЛГРАД. (СЭТА). Курлавырда
офицерлерин Билече хоорайда ча-
да шериг учалышкынын ажалачы-
ларынын мурунга чуте чугаалаш
турган. Югославияныг президентин-
и болгаш ЮБЗ-ниң чиягыне секрета-
ры Иосип Броз Тито чуртутун иш-
тин байдалында даштаган. Эконо-
миктиг болгаш хей-инти реформа-
ныг чедипширлерин боттарынын ту-
ра-и э медеглзюн. «Чыл иштинде
бистик ажалыч чоннарымыс, бистик
куш-ажылыч коллективтеримиз олар-
нын курунга бистик коммунистер
эвилелдин болгаш бистик чазак

выстын салган ол сорулгазын кут-
седир даш улут куженишкенин
ундурер турар» деп, ол чугаалаш.

«Бо чымын бистик чуртутусе улут
чедипширлерин медеглзюн» деп,
Броз Тито ургучулуп чугаалаш.
Югославияныг Коммунист Эви-
лелин ТК-ынын дортук плану-
нун туделдеринге даштаган,
И. Броз Титонун чугаалашы: оон
шитпирлерин чуртка сорук ки-
ришкенин-биле хулазевей алган. Таа-
рымча чок буту-ле болушкуну ол пленум
сегилелдин болгаш бистик чазак
берген.

Англи корреспондентини үндүр сывырган

ПАРИЖ. (СЭТА). Конго Республи-
каныг чазак (Киншаса) Рейтер аген-
тствениг корреспондентин Арнольд
Амберн чуртуту денсизеринде
сымырып ундурер дугайында айт-
тышкыны берген. Киншасадан
Франс Пресс агентствениг коррес-

пондентинин дыкнашкы-биле
алырга, човота чаа Киншасинге аз
кештиг халдаашкыларин болгаш
кактага жалдарын чоразанын
үймезини дугайы шын эвес чы-
рыткан даш Арнольд Амберн бу-
руудын турар.

Хоочураан кризис

«Дешилге даш эвилелдин» беш
чыл болганын эркен медеглде Ва-
шингтонга шуугаанын-биле дедегл-
леп эрттирген чорук мунуу кола-
лары-биле АКШ-тын харылаашы-
кратыг хоочураан кризистик байдалын
көргүскөн.

Даш империалистеринг агрессия
политикамын херек кырында чевез
болуп турар деп чуте бугуеге билдир-
ген. Вьетнам аймагында хамаарыш-
тыр «кылдыг даш, АСА-ымы кижигун-
нери (Тайланд, Филиппинер болгаш
Малайзия) Каттышкан Штаттарын дайын-
ныг бурун-биле дегин турар деп, медеглелде медеглзюн.

ВДР-ниң чазанын чуте дур чутулдери вьетнам айттыргын шитпир-
лелзюн шын үдешин болур деп, ВДР-ниң Даштыкы херектер министр-
ствозу медеглел турар.

Оон ужурунда «Нью-Йорк таймс»
солун байырладыг өөршүлүгү
элевон беледилерин эргек

